

Lesnictví

Získávání informací o lese má poměrně dlouhou tradici. Nutnost mít k dispozici údaje souvisela se zvýšenou potřebou dřeva jako suroviny pro topení, stavebnictví, hornictví a hutnictví, s vybíráním daní i stabilizací výnosů a záměrem dát hospodaření v lese jistý řád (omezit neplánované drancování a zajistit dostatek dříví). Vznikla potřeba získat lepší přehled o lesních majetcích. Již v roce 1373 lze v urbáři rožmberského panství v jižních Čechách nalézt doklad o zjišťování o stavu lesa (změření lesů, jejich druhové složení a předpokládaný způsob využití). Od 16. století byly vydávány na panstvích lesní řády a instrukce, což mělo vést k usměrnění hospodaření v lesích, zabránit přetěžení a zajistit rovnoměrnější a trvalý výnos. S rozvojem hornictví a hutnictví a související potřebou dřeva byla prováděna šetření o stavu lesů (např. v letech 1577, 1588, 1604 a 1609 v krkonošských lesích). Později se rozvinulo lesní hospodářské zřízení, dnes známé jako hospodářská úprava lesa, v rámci kterého byla získávána data nejen o výměře, ale také o zásobách dříví, složení porostů a dalších charakteristikách důležitých pro plánování hospodaření v lese.

V minulosti bylo prováděno v lesnictví více specializovaných zjišťování s různou periodicitou. Mezi nejvýznamnější patří roční Výkaz o zalesňování, pěstebních pracích a těžbě dřeva, který, jak sám název naznačuje, poskytoval základní data. Od roku 1993 se data sbírají pomocí výkazu Roční výkaz odvětvových ukazatelů v lesnictví (od roku 2000 zkratka Les 8-01).

Jedním ze základních ukazatelů je výměra lesů. Rozloha lesů na našem území má z hlediska dlouhodobého vývoje vzrůstající tendenci. Jen v Čechách bylo dle revize berní ruly (tzv. druhá berní rula z roku 1684) lesem zarostlé poddanské půdy 107 436 ha (nebyla však např. zahrnuta půda přímo obhospodařovaná vrchností, soupis je neúplný). O trochu komplexnější údaje o rozloze lesů pro celé české země jsou z Tereziánského katastru (1749–1757), ale údaje jsou také podhodnocené (sloužilo k daňovým účelům, ne všechno vlastníci přiznali), věrohodnější data poskytuje Josefský katastr (1785–1790). Stabilní katastr (měření ve 20. – 40. letech 19. století) podává již poměrně spolehlivé údaje. Dnes data o výměře lesních pozemků zpracovává Český úřad zeměměřický a katastrální v rámci Katastru nemovitostí, případně jsou k dispozici údaje z Národní inventarizace lesů (NIL, nyní probíhá inventarizace 2011–2015).

Výměra lesní půdy

	Tereziánský katastr 1749 - 1757	Josefský katastr 1785 - 1790	1839	1865	1910	1920	1930	1945	2011
Lesní půda	1 118 661	1 974 060	2 266 729	2 223 808	2 340 990	2 368 788	2 354 539	2 331 055	2 659 837

Zajímavý je také vývoj vlastnictví lesní půdy. V roce 1850 bylo lesů státních 2,5 %, v roce 1910 pouze 0,2 %, v roce 1930 již 12,4 %, v roce 1990 dokonce 95,9 %. V roce 2011 byl podíl státních lesů na výměře všech lesních pozemků 60,1 %, stále probíhá předávání lesního majetku ze strany podniku Lesy České republiky, s. p. (obnova vlastnických a užívacích práv). Vzhledem k tomuto faktu a zejména k nedořešeným církevním restitucím tak vlastnická struktura lesů dozná v budoucnu dalších změn.

Z vývoje hlavních ukazatelů jsou patrné změny v lesním hospodaření. V zalesňování je zřetelný nárůst zastoupení listnatých dřevin v průběhu posledních dvaceti let (dnes téměř 40 % na celkovém zalesňování), cílem jsou lesy s bohatší dřevinnou skladbou, větší důraz je kladen na environmentální hlediska a mimoprodukční funkce lesů (např. rekreace, naučné stezky). Zřejmý je trend celkového zvyšování těžby dřeva (např. v 1. pol. 19. století se odhaduje na 6–8 mil. m³, v ročním období 1929/1930 se uvádí těžba 10,042 mil. m³, v posledních letech se pohybuje běžně mezi 15–16 mil. m³), přičemž rekordní těžba byla v roce 2007 (18,508 mil. m³, z toho nahodilá těžba 14,885 mil. m³, orkán Kyrill v lednu).